

"Şâriin irşâd-ı cumhurdan maksud-u aslîsi; isbat-ı Sâni-i Vahid ve nübüvvet ve haşir ve adalete münhasırdır. Öyle ise Kur'ân'daki zikr-i ekvân, istidrâdî ve istidlâl içindir." Devamıyla izah eder misiniz?

"Üçüncü Noktaya Cevap: Şâriin irşâd-ı cumhurdan maksud-u aslîsi; isbat-ı Sâni-i Vahid ve nübüvvet ve haşir ve adalete münhasırdır. Öyle ise Kur'ân'daki zikr-i ekvân, istidrâdî ve istidlâl içindir. Cumhurun efhâmına göre san'atta zâhir olan nizam-ı bedî ile nezzam-ı hakikî olan Sâni-i Zülcelâlin evsaf-ı celâl ve cemâline istidlâl etmek içindir. Hâlbuki san'atın eseri ve fitratın nizamı her şeyden tezahür eder. Keyfiyet-i teşekkül nasıl olursa olsun, maksad-ı aslîye taallük etmez."(1)

Kur'an, kâinata ve kâinat ile ilgili fenni ilimlere ikincil bir nazar ile bakıyor. Yani bir bilim adamı bir fen uzmanı gibi kâinata bakmıyor. Sadece iddiasını ispat edecek derecede kâinattan ve içindeki olaylardan alıntı yapıyor.

Kur'an, tevhidi ispat etmek için eşyanın hikmet ve faydalarından bahsederken, bir fen bilgini gibi derinlemesine ve etraflıca değil yüzeysel ve herkesin anlayabileceği bir şekilde bahsediyor.

Mesela, Güneş'in helyum gazından değil, insanların anlayacağı genel faydaları olan ısı ve ışığından bahsederek, Allah'ın varlığını ispat ediyor. Zaten bu kadar bahis maksat için yeterlidir.

"Delil müddeadan hafi olmamalıdır." Yani tevhidi ispat etmek için getirilen delil, tevhidden ziyade izaha muhtaç olmamalıdır. **Delil açık, basit ve sade olursa herkes istifade eder**, ama kapalı ve bilimsel olursa, sadece bilim insanları o delilden faydalanır, ekser avam insanlar ondan faydalanamaz. Burada önemli olan delilin kendisi değil, delilin ispat ettiği netice ve insanların bunu anlamasıdır.

Kur'an, metot olarak delillerin herkesin anlayacağı kadar zahir ve basit olması yolunu takip ediyor. Yani tevhide getirilen deliller zahir ve açık olmak zorunda, bilimsel olması gerekmez.

Mesela, kâinatta intizamın ispat edilmesi için ille de nötron ve protondan bahsetmek gerekmiyor, Güneş'in her gün aynı şekilde doğması, gece gündüzün birbirlerini hikmetle takip edip gitmesi, yıldızların yerli yerinde olmaları, çiçeklerin o güzel

yüzleri de intizama işaret ediyor.

Üstad Bediüzzaman, Kur'anın asli vazifesinin ne olduğunu şöyle ifade ediyor:

“Ey insan! Şu kâinattan maksad-ı âlâ, tezahür-ü Rububiyete karşı, ubûdiyet-i külliye-i insaniyedir. Ve insanın gaye-i aksâsı, o ubûdiyete ulûm ve kemâlâtla yetişmektir.”(2)

Evet Kur'an'ın maksadı, Allah'ın varlığını ve birliğini ve isimlerin kâinat üstünde tecellilerini insanlara talim edip ispat etmek ve ondan sonra da insanları ibadete davet etmektir. Bu maksadını tahakkuk ettirmek için de kâinattan bir takım deliller serdediyor. Bu delilleri takdim ederken de her kesim insanın anlayacağı bir sadelik ve basitlikte, umumi ve anlaşılır şeyleri öne sürüyor. Yoksa gizli ve anlaşılması zor fenni şeylerden bahsetse maksat ikinci plana, maksada işaret etmek için getirilen deliller ise birinci plana geçerdi ki, bu irşat ve hitabet ilmine zıt bir durum olurdu; Kur'an bundan beri ve mukaddestir.

Bununla beraber, Kur'an-ı Hakim bu fenni ve medeniyet aletleri olan harikalardan elbette bahsetmiştir. Ama onları açık değil, biraz hafi ve üstü kapalı anlatmıştır.

Şöyle ki;

"Bir kavle göre, Kitâb-ı Mübîn, Kur'ân'dan ibarettir. Yaş ve kuru her şey içinde bulunduğunu, şu âyet-i kerime beyan ediyor. Öyle mi? Evet, her şey içinde bulunur. Fakat herkes her şeyi içinde göremez. Zira muhtelif derecelerde bulunur. Bazan çekirdekleri, bazan nüveleri, bazan icmalleri, bazan düsturları, bazan alâmetleri, ya sarahaten ya işareten ya remzen ya ibhâmen ya ihtar tarzında bulunurlar. Fakat ihtiyaca göre ve maksad-ı Kur'ân'a münasip bir tarzda ve iktizâ-yı makam münasebetinde, şu tarzların birisiyle ifade ediliyor."(3)

Dipnotlar:

(1) bk. [Şuâât, Marifetü'n-Nebi, Zeyl.](#)

(2) bk. [Sözler, Yirminci Söz, İkinci Makam.](#)

(3) bk. [age.](#)